

Village and Development

Vol.28, No.109, Spring 2025

Research Paper

Narration of the Necessity of Knowledge-Based Development in Makran Coasts

*M. Palouj*¹

Received: 28 July, 2024

Accepted: 26 January, 2025

Abstract

Introduction

Iran, facing international sanctions and an oil sales embargo, has seen a rise in its global innovation ranking but still lags behind in regional and global competitiveness. The Makran coast in Iran holds strategic importance but has been underutilized compared to other coastal regions. This study aims to explore the need for knowledge-based development in the Makran coast and identify key priorities.

Materials and Methods

This research employs a mixed-method approach, combining qualitative and quantitative analysis using narrative, Delphi method, and FARAS model. Data collection includes documentary research, interviews, and questionnaires with experts in the field. A sample of 30 experts was selected using targeted sampling.

Results and Discussion

The study highlights the importance of knowledge-based development in the Makran coast, emphasizing its role in economic warfare, self-employment, and entrepreneurship. The lack of investment in the region and the neglect of sea-oriented development are identified as key challenges. The unique knowledge-

1. Associate Professor, Agricultural Planning, Economics and Rural Development Research Institute (APERDRI), Tehran, Iran. (mpalouj@gmail.com).

based capabilities of the Makran coast are underscored as crucial for its development.

Conclusions

Investing in knowledge-based development in the Makran coast can lead to a creative economy, fostering entrepreneurship and innovation. This approach can serve as a tool for economic growth and enhance the country's competitiveness in the global market.

Keywords: Delphi, Knowledge-Based Development, Makran Coasts, Narrative.

روستا و توسعه

سال ۲۸، شماره ۱۰۹، بهار ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تبیین ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران با استفاده از روش روایت‌نگاری

مجتبی پالوج^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۵/۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی روایت‌نگاری ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران انجام شد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و دارای ماهیت تفسیری و تحلیلی و از لحاظ روش در گروه پژوهش‌های ترکیبی قرار دارد که به‌منظور تبیین اهداف تحقیق از روش‌های کیفی و کمی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات با استفاده از روش‌های روایت‌نگاری و دلفی و همچنین مدل FARAS انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که ضرورت‌های توسعه در سواحل مکران شامل توجه به اقتصاد دانش‌بنیان، خوداشتغالی و کارآفرینی و ابزار پنهان در جنگ اقتصادی – به‌عنوان مهمترین رویکرد در راستای اقتصاد مقاومتی، تحقق توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری – راهبرد مهم و استراتژیک توسعه دانش‌بنیان سواحل مکران است. وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در این سواحل و کرانه‌ها و پسرکرانه‌های آن و توجه ناکافی به مقوله توسعه دریامحور، مسائل اقتصادی و اجتماعی در این منطقه، موج ششم دانش‌بنیانی در جهان و ایران، ویژگی منحصربه‌فرد دانش‌بنیان، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران از جمله عواملی هستند که از بین آن‌ها وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و کرانه‌ها و پسرکرانه‌های آن و توجه

۱- دانشیار مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، تهران، ایران. (mpalouj@gmail.com)

ناکافی به مقوله توسعه دریامحور با مقدار وزن ۰/۴۵۳، بیشترین رتبه و ضرورت ویژگی منحصربه‌فرد دانش-بنیان با مقدار وزن ۰/۳۹۰ کمترین رتبه را دارد.

کلید واژه‌ها: دلفی، روایت‌نگاری، توسعه دانش‌بنیان، سواحل مکران.

مقدمه

توسعه فرایندی است که متضمن بهبود مداوم در همه عرصه‌های زندگی انسانی اعم از مادی و معنوی و بهبود بنیان‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و علمی است (Nazarpour, 2018) و باعث ارتقای سطح کیفیت زندگی (Leftwich, 2019) و بهبود رفاه ساکنین می‌شود. توسعه دانش‌بنیان به پارادایم و فرهنگ جدیدی از توسعه و راهبرد دلالت دارد و شناخت جدیدی از توسعه را ارائه می‌دهد. توسعه دانش‌بنیان مانند رویکرد جدید توسعه، تمامی ابعاد اقتصادی، زیست-محیطی، اجتماعی و سیاسی زندگی فردی و جمعی انسان‌ها را در جامعه پوشش داده و بر ساخت مسیری دلالت دارد که اقتصاد مبتنی بر منابع را به اقتصاد دانش‌بنیان، و جامعه صنعتی را به جامعه دانش‌بنیان تبدیل می‌کند (Entezari, 2018). با توجه به عدم کارایی مناسب مدل‌های سنتی توسعه در تأمین رفاه و ارتقای سبک و کیفیت زندگی مردم، امروزه بر توسعه دانش برای جوامع تأکید شده است (Firoozi et al., 2019). از سوی دیگر، اهمیت توسعه دانش‌بنیان در جهان کنونی در حدی است که از آن به‌عنوان کلید خوشبختی (Yigitcanlar et al., 2015) و یا دوره فراصنعتی به‌عنوان دوره اطلاعات، موج سوم یا جامعه دانشی (Rafieian & Mortazavi, 2016) یاد می‌شود و ابعاد جدیدی از توسعه بر مبنای دانش را برای توسعه مناطق مطرح می‌کند و بر استراتژی رقابتی بر اساس توسعه دانش و قابلیت‌های خلاقانه تأکید دارد (Gabe et al., 2012). از این‌رو، دانش در طول تاریخ همواره منبع حیاتی برای ایجاد و حفظ یک اقتصاد، جامعه و فرهنگ قوی بوده است (Yigitcanlar, 2010) و در مقایسه با سایر دارایی‌های نامشهود اهمیت فزاینده‌ای پیدا نموده است. برخلاف منابع مشهود، ارزش دارایی‌های نامشهود مانند دانش، پس از استفاده افزایش می‌یابد (Hu et al., 2021). صنایع مرتبط با دانش‌بنیان در سده بیست و یکم، به‌عنوان امید جدید به مناطق آینده و به‌منزله کلید توسعه اقتصادی پسا صنعتی در مناطق مطرح شده‌اند (Kunzmann, 2009).

ایران در خاورمیانه پس از کشورهای امارات، ترکیه، هند، عربستان و قطر در رده ششم در مقوله دانش‌بنیان قرار دارد. ایران اگرچه در سال ۲۰۲۲، برای نخستین بار در رده ۵۳ جهان قرار گرفت و به بهترین رتبه در طول دوازدهمین سال متوالی حضور خود بر اساس گزارش شاخص جهانی

نوآوری دست یافت، اما باز هم با اهداف تعیین شده در اسناد فرادست (مانند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت و سند چشم‌انداز بیست ساله کشور) برای کسب رتبه نخست در منطقه و ده کشور اول جهان بسیار فاصله دارد (Mohammadi et al., 2023). بنابراین برنامه‌ریزی برای تحقق دانش‌بنیان، نیازمند تحقیق در این زمینه است. همچنین ایران با موقعیت ممتاز جغرافیایی و قرار داشتن بین دو دریا و برخورداری از هزاران کیلومتر سواحل و نیز جزایر و ظرفیت‌های فراوان، لازم است با حضور مؤثر در سواحل، دریا و بهره‌گیری از آن به‌عنوان پیشران و محور توسعه کشور، برای احراز جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی در بهره‌گیری از دریا اقدام نماید. به‌طور مشخص، سواحل مکران در جنوب شرق ایران به دلیل موقعیت و ویژگی‌های استراتژیک از اهمیت زیادی برخوردار است؛ به‌طوری‌که این سواحل دارای قابلیت‌ها و توانمندی‌های ژئوپولیتیکی، ژئواستراتژیکی و ژئواکونومیکی مهمی است. لیکن طی دهه‌های اخیر با تأکید بر تمرکز بیشتر به بنادر و سواحل خلیج فارس، ولی همچنان از این قابلیت‌ها استفاده نشده است (Al-ahmad & Mozaffari, 2020). بررسی وضعیت سایر کشورها نشان می‌دهد، تمام مناطقی که دسترسی حتی اندک به دریا دارند، به‌منظور بیشترین استفاده از آن برای دستیابی به توسعه پایدار خویش تلاش کرده‌اند، ولی دریا و سواحل مکران هیچ‌گاه در توسعه دانش‌بنیان و سیاست ما جایگاهی متناسب با اهمیت خود نداشته است. این در حالی است که اهمیت دریا و توسعه دریامحور همواره برای مقام معظم رهبری مورد تأکید بوده و خوشبختانه امروزه نگاه معظم‌له برای پیشرفت کشور در دانش‌بنیان به دریا است.

با توجه به مطالب بیان شده، بررسی و کنکاش در خصوص ضرورت‌های دانش‌بنیان در سواحل مکران به‌همراه تعیین میزان اهمیت هر یک حائز اهمیت است. این در حالی است که در رابطه با موضوع پژوهش حاضر، پژوهشی در سطح داخلی و خارجی تاکنون انجام نشده است. با این حال، به‌منظور افزایش غنای ادبیات پژوهش، در ادامه به موضوعاتی پرداخته می‌شود که با تحقیق حاضر همپوشانی دارند.

نادری (Naderi, 2017) در پژوهشی با عنوان استلزامات توسعه دانش‌بنیان در ایران، تصویری اجمالی از اقتصاد دانایی‌محور همراه با کارکردهای آن ارائه و وضعیت اقتصاد دانایی‌محور در ایران را بازنمایی کرده است. در نهایت، قابلیت‌ها و فرصت‌های ناشی از نهادینه کردن اقتصاد دانایی - محور شامل درس‌های سیاستی - راهبردی را برای برنامه‌ریزی توسعه پیشنهاد داده است.

آل‌احمد و مظفری (Al-ahmad & Mozaffari, 2020) تحقیقی با عنوان الگوی توسعه اقتصادی سواحل مکران با در نظر گرفتن ملاحظات اجتماعی و امنیتی انجام دادند و ساختارهای

اصلی و کلیدی (اقتصادی، نهادی، فرهنگی- اجتماعی، استراتژیک و ژئوپولیتیک) را شناسایی کردند. هرکدام از این ساختارها شامل مؤلفه‌هایی هستند که در میان تمام مؤلفه‌های استفاده از رهنمودهای مقام معظم رهبری، توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، استفاده از منابع و سرمایه‌های بومی و محلی منطقه، همراه نمودن نهادهای غیررسمی منطقه با اهداف توسعه اقتصادی و فعلیت بخشیدن به ظرفیت‌های شیلات و آبی‌پروری در منطقه مکران از درجه اهمیت بیشتر برخوردار است.

نوری و سخائیان حاجی محمدی (Noori & Sakhaian Haji Mohammadi, 2021) در پژوهشی با عنوان پیشران‌های توسعه دانش‌بنیان سواحل مکران با نگاه پاداریم انقلاب صنعتی چهارم به این نتایج دست یافتند که توسعه دریامحور با توجه به نوار ساحلی ایران، ظرفیت‌های فوق‌العاده‌ای را در اختیار کشورمان قرار می‌دهد که البته بهره‌برداری از این ظرفیت بسیار ناچیز بوده است. نقش اساسی شرکت‌های دانش‌بنیان به‌عنوان موتور توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه بسیار مهم است، به‌خصوص در مناطق کم برخوردار که دارای ظرفیت‌های خاصی هستند. قواعد رقابتی اقتصاد انقلاب صنعتی چهارم، شرکت‌ها و دولت‌ها را برای رقابتی ماندن در تمامی فرم‌های جبهه نوآوری ملزم می‌دارد.

حنفی نیری و همکاران (Hanafi Niri et al., 2022) در پژوهشی به‌منظور مسئله‌شناسی توسعه دانش‌بنیان، پنج مقوله اصلی برای توسعه دانش‌بنیان را شناسایی کردند. این مقوله‌ها عبارتند از: مقوله سیاست‌گذاری دانش و فناوری با شش مؤلفه، مقوله عوامل اقتصادی با سه مؤلفه، مقوله مدیریت توسعه هوشمند با هشت مؤلفه، مقوله عوامل فرهنگی و اجتماعی با سه مؤلفه و مقوله عوامل سیاسی با چهار مؤلفه.

حسینی‌پور و همکاران (Hosseinpour et al., 2022) مطالعه‌ای با هدف طراحی الگوی ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در شهر کرمانشاه با رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد انجام دادند. مطابق نتایج این تحقیق، الگوی به دست آمده در قالب شش گام تحقیقات دانشگاهی، خلق و افشای نوآوری، تصمیم در مورد مالکیت فکری، بازاریابی فناوری، اعطای مجوز فناوری و ایجاد شرکت دانش‌بنیان و شش راهبرد اصلی شامل توسعه واحدهای تحقیق و توسعه، نیازسنجی بازار، کسب مزیت رقابتی، جذب نیروی انسانی متخصص و خلاق، معرفی الگوی نقش و برگزاری نشست‌های مشترک بین صنعت و دانشگاه قرار دارد.

محمدی و همکاران (Mohammadi et al., 2023) متغیرهایی از جمله مسئولیت‌پذیری پایین دستگاه‌های اجرایی متولی در توسعه فناوری و نوآوری، سستی بودن زنجیره کارآفرینی و ضعف

تبیین ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران.....

بسترهای کسب و کار در حوزه دانش‌بنیان و همچنین نبود شایسته‌سالاری، ناکارآمدی مدیریتی، انتفاع برخی مسئولان در حفظ وضع موجود، و ضعف در آموزش‌های پایه را در تحقیقی به‌عنوان مسائل اثرگذار بر دانش‌بنیان شناسایی کردند.

مهدنژاد و زنگانه (Mahdnejad & Zanganeh, 2023) در پژوهشی با هدف ارائه مدل مفهومی توسعه شهری دانش‌بنیان به‌منظور برنامه‌ریزی و مطلوبیت‌بخشی شهرهای آینده، نتیجه گرفتند که ۹۶ کد برای توسعه و تحقق‌پذیری شهر دانش‌بنیان وجود دارد که این کدها در نه مفهوم (عوامل سیاسی - قانونی، برنامه‌ریزی استراتژیک، رویکرد، پیشران‌های توسعه دانش‌بنیان، شاخص‌های کارکردی، پایه علمی، ابعاد، بستر جغرافیایی - کالبدی و مجموعه سیاست‌گذاری و راهبردی) و شش کد محوری (علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها، پیامدها) طبقه‌بندی شده‌اند.

وادرا (Vadra, 2012) در مطالعه‌ای با عنوان توسعه دانش‌بنیان و اقتصاد دانش‌بنیان، شهر دبی را نمونه‌ای شاخص از شهرهایی معرفی کرده که توانسته اقتصادش را به سمت اقتصاد دانش‌بنیان سوق دهد و از اثرات این تبدیل و دگرذیسی در توسعه فعالیت‌های دانش‌بنیان شهر بهره‌مند شود.

سو و همکاران (Su et al., 2018) مدلی برای انتشار در شرکت‌های دانش‌بنیان به‌منظور توسعه این شرکت‌ها ارائه نمودند. در این مطالعه، عواملی همچون اطلاعات و دانش اولیه، توزیع دانش و قابلیت در دسترس بودن دانش بین افراد مطالعه شده است. عملکرد مدیریت در مورد چگونگی بهبود انتشار دانش در شرکت‌های دانش‌بنیان، یکی از مهمترین عوامل شناسایی شده است که در توسعه انتشار دانش و بهبود عملکرد این شرکت‌ها نقش دارد.

مارکوویچ و همکاران (Markovich et al., 2019) در پژوهشی تأثیر سیستم هوش رقابتی بر عملکرد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان را بررسی کردند. نتایج نشان داد که بکارگیری سیستم هوش رقابتی می‌تواند در بلندمدت باعث بهبود عملکرد و توان رقابتی شرکت دانش‌بنیان شود که با توجه به این موضوع می‌توان سیستم هوش رقابتی را یکی از عوامل توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان معرفی نمود.

رومزی و همکاران (Roumezi et al., 2020) در تحقیقی به طراحی مدل ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در رشته‌های علوم انسانی پرداختند. الگوی به دست آمده مبتنی بر چهار گام ایده اولیه (پژوهش و توسعه، انتقال نتایج پژوهش‌ها و بهره‌وری یافته‌های پژوهشی) و شش راهبرد اصلی (مدیریت و سیاست‌گذاری، فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، بسترها و زیرساخت‌ها، ارتباطات و شبکه‌های علمی، نشر و اشاعه دانش و نوآوری) است.

با توجه به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر با هدف بررسی روایت‌نگاری ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران و تبیین بیشتر موضوع انجام شده است. به عبارت دیگر، این تحقیق به دنبال بررسی و کنکاش در خصوص ضرورت‌های دانش‌بنیان در سواحل مکران به همراه تعیین میزان اهمیت هریک به منظور شناخت ضرورت‌های دارای بیشترین میزان اهمیت است.

مبانی نظری

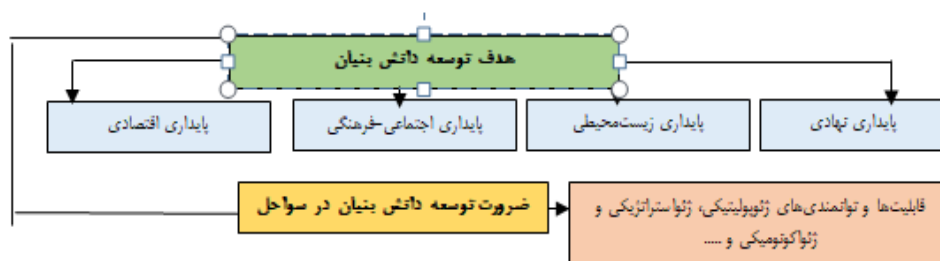
رویکرد توسعه دانش‌بنیان، نخستین بار در سال ۱۹۹۵، برای احیای شهرهای صنعتی اروپا و آمریکا، از طریق ارتقای ظرفیت‌های انسانی و نهادی و ایجاد محیط‌های مساعد خلاقیت، نوآوری و آموزش شکل گرفت. منظور از توسعه نه تنها رشد اقتصادی بلکه تمام پارامترهایی است که کیفیت زندگی و پایداری را در یک زمینه بین‌المللی نمایان می‌سازد و بنابراین از فعالیت‌های تولیدمحور سنتی کاملاً متفاوت است. توسعه دانش‌بنیان، بر اصطلاحات فاکتورهای نرم، یعنی نرم‌افزار، موجود زنده و سازگاری تأکید دارد و نیازمند استراتژی‌های متفاوتی است (Karimi et al., 2013). توسعه دانش‌بنیان، نظریه‌ای جدید در ارتباط با نقش و کاربرد دانش در امر توسعه است که طی قرن بیستم تکوین و توسعه یافته است. این نظریه پیامد همگرایی جریان‌های متنوع تحقیقاتی است که در نیم قرن گذشته برای تحلیل، تبیین و تفسیر رشد، تکامل و توسعه در دنیای توسعه‌یافته و نیز تشویق به رشد و توسعه اقتصادی در دنیای توسعه‌نیافته شکل گرفته است (Entezari, 2018). سیر مطالعات اولیه در این خصوص را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد. جوزف شومپیتر (۱۹۳۰): نوآوری و کارآفرینی و کارکنان فکری و نقش آن‌ها در توسعه اقتصادی؛ والش (۱۹۳۰)، شولتز (۱۹۵۹-۱۹۶۱)، بکر (۱۹۶۲-۱۹۶۴) و آرو (۱۹۶۶): تأثیر یادگیری فردی و آموزش بر رشد بهره‌وری نیروی انسانی، عایدی خانواده‌ها و رشد اقتصادی؛ مچلاب (۱۹۶۲)، دراگر (۱۹۶۹-۱۹۹۳)، پورات و رابین (۱۹۷۷) و رابین و تیلور (۱۹۸۴): تولید و توزیع دانش و استفاده از دانش - اقتصاد دانش - کارکنان فکری - صنعت دانش - علم اقتصاد اطلاعات - نظام اقتصاد اطلاعات صنایع دانشی؛ رومر (۱۹۸۹-۱۹۹۰) و لوکاس (۱۹۸۸): تأثیر سرمایه انسانی و نوآوری بر رشد اقتصادی - رشد اقتصادی درون‌زا - رشد اقتصادی دانش‌بنیان؛ و دراگر (۱۹۹۳-۱۹۶۹)، تافلر (۱۹۷۰، ۱۹۸۰، ۱۹۹۰) و بل (۱۹۷۳): ظهور مرحله جدید توسعه اقتصادی، عوامل مؤثر بر آن و ویژگی‌های ساختاری و کارکردی اقتصادها در وضعیت جدید (Hanafi Niri et al., 2022).

توسعه مبتنی بر دانش، الگوی توسعه جدید در عصر اقتصاد دانش است که هدف آن رونق اقتصادی، پایداری و حکمرانی مناسب برای کشورها در راستای تشویق به تولید و گردش دانش است

تبيين ضرورت توسعه دانش بنیان در سواحل مکران.....

(Khosrow Pour, 2017). دانش در این الگو به عنوان عنصر سازمان دهنده محوری برای توسعه شهرها و مناطق و در نهایت افزایش رقابت پذیری در نظر گرفته می شود (Chang et al., 2018). در این راستا، بنابر دیدگاه ماسترد و دیورلو (Musterd & Deurloo, 2006)، مناطق دانش بنیان نه تنها با ارائه یک محیط کاری جذاب، بلکه با ایجاد یک محیط زندگی مطلوب و محیطی که استعدادها را خلاق را جذب و حفظ کند، شرایط مناسبی را ایجاد می نمایند. کریلو (Carrillo, 2015) از مناطق و شهرهای دانش به عنوان موتور نوآوری و رشد یاد کرده و بیان کرده که ارتباط واژه های دانش و شهر، ترکیبی از قابلیت های فناوری، دانشگاهی، فرهنگی، علمی و نوآوری را در شهرها و مناطقی نشان می دهد که به عنوان موتور رشد اقتصادی عمل می کنند. در واقع، علم، آموزش و نوآوری به تحقق دانش بنیان کمک می کنند. از این رو، توسعه دانش بنیان در مناطق، معنای گسترده تری نسبت به شدت فناوری پیشرفته دارد. بسیاری از ابتکارهای توسعه موجود، مشتمل بر معامله همتا به همتا، اقتصادهای به اشتراک گذاشته شده، کارآفرینی اجتماعی و نوآوری، معامله باز، اقتصاد شادی، رشد سبز، مصرف مشارکتی، صرفه جویی و سادگی داوطلبانه و غیره، چندبعدی بودن دانش شهری را گرد هم می آورد.

با توجه به مطالعات و پژوهش های کاربردی موجود، توسعه دانش بنیان در مناطق، به عنوان پارادایم جدید توسعه سده بیست و یکم با برجسته کردن سیاست های کلیدی و ویژگی های توسعه بدین شرح تبیین می شود: مجموعه ای از سیاست های مبتنی بر توسعه شهری دانش بنیان، رویکرد توسعه متوازن و یکپارچه، جریان تحقیقاتی در مطالعات شهری و منطقه ای، یک ابتکار یا مجموعه ای از ابتکارها، پارادایم توسعه شهری، متمرکز بر توسعه برنامه ریزی شده، مهندسی شده، هماهنگ، چشم انداز و هدف شهری و منطقه ای در یک زمینه خاص در مناطق به عنوان مثال، سواحل، حوزه شهری، کریدور و منطقه باید دنبال شود (Carrillo et al., 2015). بنابر آنچه گفته شد، مدل مفهومی تحقیق به صورت شکل ۱ است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی تحقیق

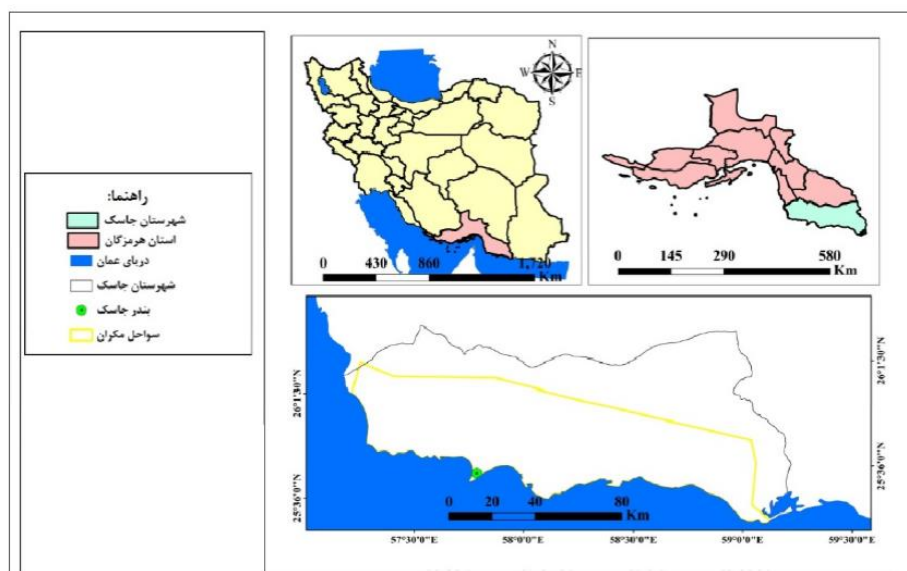
پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و دارای ماهیت تفسیری و تحلیلی و از لحاظ روش در گروه پژوهش‌های کیفی و کمی قرار دارد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از روش‌های روایت‌نگاری و تحلیل مضمون با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA، دلفی و مدل FARAS استفاده شد. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز به دو صورت مطالعات اسنادی (کتابخانه‌ای) و مصاحبه و تکمیل پرسش‌نامه گردآوری شد. بر این اساس، پیش از اجرای مصاحبه، اطلاعات کلی درباره شناسایی ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران توسط پژوهشگر به مشارکت‌کنندگان ارائه شد. سپس در زمان اجرای مصاحبه ابتدا از پاسخ‌گویان درخواست شد تا تجربه خود از پدیده مورد نظر را در قالب یک قصه یا داستان بیان نمایند. همچنین قابل ذکر است، مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که امکان دستیابی به داده‌های جدید دیگر فراهم نبود و به‌عبارت‌دیگر، مصاحبه‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه پیدا کرد. پس از شناسایی ضرورت‌های مطرح شده، هریک از آن‌ها در قالب پرسش‌نامه منعکس و در میان پاسخ‌گویان توزیع شد. سپس در دو مرحله موافقت آن‌ها نسبت به ضرورت‌های استخراج شده مورد ارزیابی قرار گرفته شد. در نهایت، با استفاده از مدل FARAS، رتبه‌بندی و تعیین میزان اهمیت هریک از ضرورت‌ها صورت گرفت.

جامعه آماری در پژوهش حاضر شامل متخصصان و صاحب‌نظران در زمینه موضوع مورد مطالعه است. به‌منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد که در نهایت تعداد ۳۰ نفر به‌عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند.

موقعیت منطقه مورد مطالعه

موقعیت جغرافیایی سواحل مکران در شکل ۲ نشان داده شده است. مکران سرزمینی ساحلی در جنوب شرقی ایران و جنوب غربی پاکستان است که در طول خلیج عمان از راس الکوه در باختر جاسک تا لاس بلا در جنوب خاوری ایالت بلوچستان پاکستان گسترده شده است.

تبیین ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران.....

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی سواحل مکران

این منطقه در استان سیستان و بلوچستان شامل شهرستان‌های چابهار، نیک‌شهر، کنارک، جاسک و سیریک با مساحت ۵۵۰۳۱ کیلومتر مربع است که حدود ۲/۵ درصد از مساحت کل کشور را تشکیل می‌دهد. همچنین منطقه مذکور در قسمت جنوب شرقی ایران، بین ۲۵ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۲۶ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ۵۶ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۴۵ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است.

نتایج و بحث

مطابق نتایج تحلیل ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان (جدول ۱)، از تعداد ۳۰ نفر پاسخ‌گو، تعداد ۲۶ نفر معادل ۸۶/۷ درصد مرد و ۴ نفر معادل ۱۳/۳ درصد زن بوده‌اند. همچنین بیشترین تعداد در گروه سنی ۳۰-۴۰ سال قرار دارند که معادل ۵۶/۷ درصد است. سپس با توجه به مطالعات به عمل آمده، تعداد ۹ نفر از متخصصان معادل ۳۰ درصد استاد دانشگاه، تعداد ۱۱ نفر معادل ۳۶/۷ درصد در سازمان‌های ذی‌ربط شامل توسعه تجارت، سازمان شیلات، ستاد توسعه فناوری و صنایع دانش‌بنیان دریایی، و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی مشغول به فعالیت بودند. تعداد ۱۰ نفر معادل ۳۳/۳ نیز دانش‌آموختگان رشته‌های برنامه‌ریزی روستایی و شهری بودند.

جدول ۱. نتایج تحلیل ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان

متغیر	تعداد	فراوانی
جنس	زن	۱۳/۳
	مرد	۸۶/۷
سن	۲۰-۳۰ سال	۱۶/۷
	۳۰-۴۰ سال	۵۶/۷
	۴۰-۵۰ سال	۱۰
	۵۰ سال بیشتر	۱۶/۶
وضعیت شغلی	استاد دانشگاه	۳۰
	مشغول در سازمان‌های ذی‌ربط	۳۶/۷
	دانش‌آموختگان	۳۳/۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

پس از بیان روایت‌ها و مصاحبه‌های صورت گرفته با ۳۰ نفر از متخصصان، به منظور شناسایی ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران، داده‌های حاصل با روش تحلیل مضمون و با نرم-افزار MAXQDA تحلیل شد. مضامین سازمان‌دهنده و مضامین پایه استخراجی از این داده‌ها در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. شناسایی ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران

شماره روایت‌کنندگان	مضامین پایه و فرعی	مضامین سازمان‌دهنده
روایت‌های ۱-۳۰	گردشگری، کشاورزی با تأکید بر شیلات و باغ، صنایع فراساحلی، صنایع کشتی‌سازی، بنادر، حمل و نقل دریایی، انرژی، مواد مغذی، مواد خام، شاهره تبادلات تجاری و مزیت‌های ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک (قرار گرفتن در امتداد مهمترین مسیر ترانزیت جهان، قرار گرفتن در دهانه ورودی دریای عمان و خلیج فارس به‌عنوان یکی از مناطق استراتژیک جهان، دسترسی اقیانوسی و ارتباط مستقیم با آب‌های آزاد بین‌المللی)، ظرفیت‌های روستایی	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران
روایت‌های (۱، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸)	اشتراک‌گذاری دانش بدون کاهش و استهلاک، شریک شدن در دانش دیگران، معیشتی و صنایع سنتی، مسئله جهانی	ویژگی منحصر به فرد دانش‌بنیان
روایت‌های ۱-۳۰	جایگاه دانش‌بنیان در افق ۱۴۰۴ و سند چشم‌انداز ۲۰ساله کشور، اهمیت صنایع با فناوری پیشرفته و دانش‌بنیان در اسناد بالادستی، اهمیت سرمایه ملی مکران و استانی به سمت توسعه هرچه بیشتر به سمت دانش‌بنیان	موج دانش‌بنیانی در جهان و ایران
روایت‌های ۱-۳۰	توسعه سطح رفاه اقتصادی و سطح درآمد در بین ساکنین محلی، توسعه سطح شاخص‌های اجتماعی (مراکز آموزشی، عدالت اجتماعی، مشارکت، سرمایه اجتماعی)	تحولات اقتصادی، اجتماعی در مکران و پسکرانه‌های آن

تبیین ضرورت توسعه دانش بنیان در سواحل مکران.....

شماره روایت کنندگان	مضامین پایه و فرعی	مضامین سازمان دهنده
روایت‌های ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۲۹	افزایش فرار سرمایه‌ها از سوی سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، آشوب‌ها و ناامنی‌ها، وجود جو ناپایدار سیاسی و رقابت ناسالم جناح‌های سیاسی، ضعف در پاسخ‌گویی دولت در برابر مردم و نهادهای دموکراتیک، محیط سرمایه‌گذاری ایران، اطلاع ناکافی جامعه ایرانی به ارزش شرکت‌های دانش بنیان به‌عنوان عامل حرکت دهنده اقتصاد، مقررات کلی و عمومی سرمایه‌گذاری دانش بنیان، مقررات اختصاصی دریایی	وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و کرانه‌ها و پسکرانه‌های آن و توجه ناکافی به مقوله توسعه دریامحور
روایت‌های ۱-۳۰	امنیت ملی و دفاعی، توسعه متعادل، محرومیت‌زدایی، انرژی، صنعت، حمل و نقل، کشاورزی و تجاری	مهمترین محور پیشران توسعه کشور
روایت‌های ۱-۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۷، ۲۲، ۲۷	سرمایه در کسب و کارهای نوپا، استارت‌آپ‌ها و حمایت از جوانان، تسهیل و تسریع در جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی	راهبرد مهم و استراتژیک توسعه سواحل مکران
روایت‌های ۱-۲۲	لزوم توسعه بازارهای صادراتی محصولات دانش بنیان، ارزآوری، شکوفایی ظرفیت‌های پیدا و پنهان مکران در چرخه تولید	تحقق توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری
روایت‌های ۱، ۱۳، ۱۶، ۱۷	اشتغال‌زایی نخبگان، بهره‌گیری از متخصصان و دانش‌آموختگان دانشگاهی	اقتصاد دانش بنیان سواحل مکران مهمترین رویکرد در اقتصاد مقاومتی
روایت‌های ۱، ۲، ۴، ۶، ۷، ۹	توسعه خلاقیت و ایده‌پردازی و به تبع آن سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر در بخش‌های تولیدی، صنعتی و خدماتی	خوداشتغالی و کارآفرینی
روایت‌های ۱-۳۰		ابزار پنهان در جنگ اقتصادی

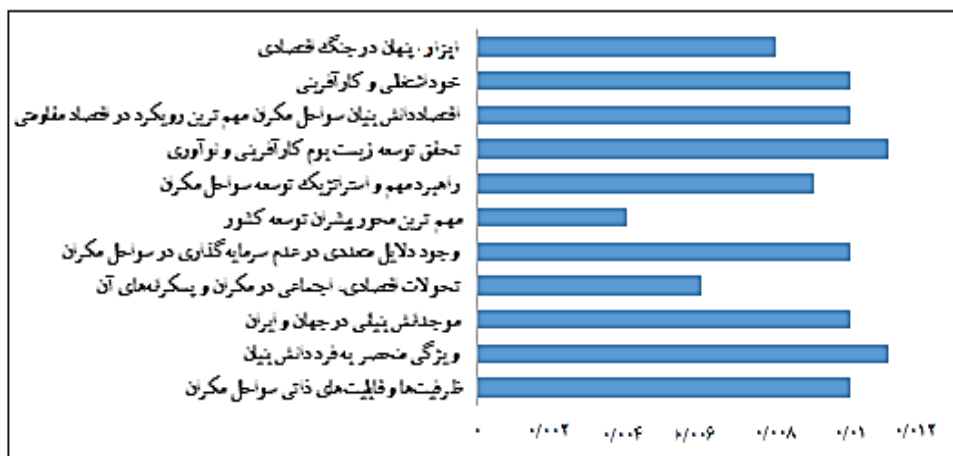
مأخذ: یافته‌های پژوهش

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، تحلیل روایت‌های متخصصان در خصوص ضرورت‌های توسعه دانش بنیان در سواحل مکران، ۱۱ مضمون سازمان دهنده (شامل ابزار پنهان در جنگ اقتصادی، خوداشتغالی و کارآفرینی، اقتصاد دانش بنیان سواحل مکران مهمترین رویکرد در اقتصاد مقاومتی، تحقق توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری، راهبرد مهم و استراتژیک توسعه سواحل مکران، مهمترین محور پیشران توسعه کشور، وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و کرانه‌ها و پسکرانه‌های آن و توجه ناکافی به مقوله توسعه دریامحور، تحولات اقتصادی، اجتماعی در مکران، موج دانش بنیانی در جهان و ایران، ویژگی منحصر به فرد دانش بنیان، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران) و ۴۲ مضمون پایه و ۱۲ مضمون فرعی را نشان داده است. سپس به منظور میزان موافقت متخصصان نسبت به هر یک از ضرورت‌های مطرح شده، از روش دلفی استفاده شد که نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. میانگین دیدگاه‌های خبرگان حاصل از نظرسنجی مرحله اول و دوم در رابطه با ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران

مقدار کریسپ ^۱	مقدار کریسپ	اختلاف مقدار کریسپ	ضرورت
مرحله اول	مرحله دوم		
۰/۶۰۱	۰/۶۱۰	۰/۰۱۰	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران
۰/۵۸۹	۰/۶۰۰	۰/۰۱۱	ویژگی منحصر به فرد دانش‌بنیان
۰/۶۳۵	۰/۶۴۵	۰/۰۱۰	موج دانش‌بنیانی در جهان و ایران
۰/۵۵۴	۰/۵۶۰	۰/۰۰۶	تحولات اقتصادی، اجتماعی در مکران و پسکرانه‌های آن
۰/۵۶۳	۰/۵۷۳	۰/۰۱۰	وجود دلایل متعدد در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران
۰/۵۷۷	۰/۵۸۱	۰/۰۰۴	مهمترین محور پیشران توسعه کشور
۰/۵۸۹	۰/۵۹۸	۰/۰۰۹	راهبرد مهم و استراتژیک توسعه سواحل مکران
۰/۵۴۴	۰/۵۵۵	۰/۰۱۱	تحقق توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری
۰/۵۶۱	۰/۵۷۱	۰/۰۱۰	اقتصاد دانش‌بنیان سواحل مکران مهمترین رویکرد در اقتصاد مقاومتی
۰/۵۷۱	۰/۰۵۸۱	۰/۰۱۰	خوداشتغالی و کارآفرینی
۰/۵۶۶	۰/۵۷۴	۰/۰۰۸	ابزار پنهان در جنگ اقتصادی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱. اختلاف مقدار کریسپ در رابطه با ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران

(مأخذ: یافته‌های پژوهش)

تبیین ضرورت توسعه دانش بنیان در سواحل مکران.....

لازم به ذکر است که با مقایسه نتایج مرحله اول با مرحله دوم، چنانچه اختلاف میانگین فازی زدایی شده در دو مرحله کمتر از آستانه ۰/۱ باشد، فرایند نظرسنجی متوقف می‌شود. همان گونه که ملاحظه می‌شود، اختلاف میانگین فازی زدایی شده نظر خبرگان در دو مرحله از حد آستانه کمتر است؛ بنابراین خبرگان در خصوص ضرورت‌های توسعه دانش بنیان در سواحل مکران به اجماع رسیدند و نظرسنجی در این مرحله به اتمام رسید و اشباع نظری به دست آمد. همچنین مطابق نمودار ۱، ویژگی منحصر به فرد دانش بنیان، بیشترین میزان اختلاف، و در مقابل مهمترین محور پیشران توسعه کشور کمترین میزان اختلاف را در بین متخصصان به خود اختصاص داده است. سپس به- منظور رتبه بندی هریک از ضرورت‌های مطرح شده، از مدل FARAS استفاده شد که نتایج به شرح جدول ۴ است.

جدول ۴. مقدار تابع بهینگی و درجه مطلوبیت هریک از ضرورت‌های دانش بنیان در سواحل مکران

ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران			ویژگی منحصر به فرد دانش بنیان			موج دانش بنیانی در جهان و ایران			تحولات اقتصادی، اجتماعی در مکران و پسرکرانه‌های آن		
α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ
۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۱۰	۰/۱۹۰	۰/۲۰۰	۰/۱۸۸	۰/۲۱۰	۰/۲۰۹	۰/۲۰۰	۰/۲۲۳	۰/۲۱۳	۰/۲۰۰
Sj	۰/۲۳۴	۰/۱۹۰	۰/۳۹۰	۰/۲۱۰	۰/۲۲۰	۰/۲۰۹	۰/۲۱۰	۰/۲۲۰	۰/۲۲۰	۰/۲۲۰	۰/۲۲۰
Kj	۰/۴۳۴	۰/۳۹۰	۰/۴۳۳	۰/۴۱۹	۰/۴۳۳	۰/۴۱۹	۰/۴۱۹	۰/۴۱۹	۰/۴۳۳	۰/۴۳۳	۰/۴۳۳
وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه گذاری			مهمترین محور پیشران توسعه کشور			راهبرد مهم و استراتژیک توسعه سواحل مکران			تحقق توسعه زیست بوم کارآفرینی و نوآوری		
α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ
۰/۲۰۰	۰/۲۳۳	۰/۲۱۰	۰/۲۱۳	۰/۲۲۰	۰/۱۹۰	۰/۲۰۵	۰/۲۱۰	۰/۲۲۰	۰/۲۰۵	۰/۲۳۳	۰/۲۱۰
Sj	۰/۲۲۰	۰/۲۰۰	۰/۲۲۰	۰/۲۰۰	۰/۲۲۰	۰/۲۰۹	۰/۲۱۰	۰/۲۲۰	۰/۲۰۹	۰/۲۲۰	۰/۲۰۰
Kj	۰/۴۵۳	۰/۴۲۰	۰/۴۳۳	۰/۴۱۹	۰/۴۳۳	۰/۴۱۹	۰/۴۱۹	۰/۴۱۹	۰/۴۳۳	۰/۴۳۳	۰/۴۳۳
خوداشتغالی و کارآفرینی			ابزار پنهان در جنگ اقتصادی			اقتصاد دانش بنیان سواحل مکران مهم ترین رویکرد در اقتصاد مقاومتی					
α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ	α	β	γ
۰/۲۰۰	۰/۱۹۰	۰/۱۸۷	۰/۱۷۶	۰/۲۰۰	۰/۲۱۳	۰/۲۱۰	۰/۲۱۲	۰/۲۱۰	۰/۲۰۴	۰/۲۱۳	۰/۲۰۴
Sj	۰/۲۰۷	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۲۰۰
Kj	۰/۳۹۷	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰	۰/۴۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نمودار ۲. نتایج اهمیت هریک از ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران
(مأخذ: یافته‌های پژوهش)

همان طور که جدول ۴ و نمودار ۲ نشان می‌دهد، از بین ضرورت‌های توسعه دانش‌بنیان به ترتیب وجود دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و کرانه‌ها و پسرکرانه‌های آن و توجه ناکافی به مقوله توسعه دریا محور با مقدار وزن ۰/۴۵۳، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های ذاتی سواحل مکران با مقدار وزن ۰/۴۳۴، تحقق توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری و تحولات اقتصادی، اجتماعی در مکران و پسرکرانه‌های آن با مقدار وزن ۰/۴۳۳، مهم‌ترین محور پیشران توسعه کشور با مقدار وزن ۰/۴۲۰، راهبرد مهم و استراتژیک توسعه سواحل مکران و موج دانش‌بنیانی در جهان و ایران با مقدار وزن ۰/۴۱۹، اقتصاد دانش‌بنیان سواحل مکران مهم‌ترین رویکرد در اقتصاد مقاومتی با مقدار وزن ۰/۴۱۲، ابزار پنهان در جنگ اقتصادی با مقدار وزن ۰/۴، خوداشتغالی و کارآفرینی با مقدار وزن ۰/۳۹۷، ویژگی منحصر به فرد دانش‌بنیان با مقدار وزن ۰/۳۹۰، بیشترین و کمترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی روایت‌نگاری ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران بود. در این راستا، تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات با استفاده از روش‌های روایت‌نگاری، تحلیل مضمون، دلفی و همچنین مدل FARAS انجام شد. نتایج نشان داد که ضرورت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران را باید در ظرفیت‌های بالقوه این منطقه جستجو کرد. بسیاری از ظرفیت‌های ذاتی و بالقوه سواحل مکران را می‌توان در حوزه‌های مختلف توسعه از قبیل کشاورزی به‌ویژه شیلات و آبیاری و باغبانی، صنایع، مواد خام و معدنی دریایی، ... جستجو کرد. روستاهای سواحل دارای ظرفیت‌های کشاورزی، گردشگری و ... هستند و با دارا بودن آداب و رسوم محلی و فرهنگ مختص به منطقه، محیط بکری در منطقه خلق نموده‌اند. همچنین به دلیل مسیر انتقال نفت کشورهای ایران، عراق و کویت، عربستان و امارات متحده عربی، این سواحل به منطقه‌ای مهم تبدیل شده و از نظر موقعیت استراتژیک در مسیر حمل و نقل شمال و جنوب قرار گرفته است. همچنین موقعیت جغرافیایی سیاسی و اقتصادی سواحل مکران باعث اهمیت راهبردی این سواحل برای منطقه و کشور شده است. از سوی دیگر، با وجود اینکه بخش بزرگ سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با زیرساخت‌های بندری در این سواحل صورت می‌گیرد و تنها بندری که قابلیت پذیرش کشتی‌های اقیانوس‌پیما را در خارج از خلیج فارس دارد و همچنان نیز قابلیت پذیرش کشتی‌های سنگین با تناژ ۱۰۰ هزار تن را دارد، ولی توسعه‌یافتگی این منطقه متناسب با اهمیت راهبردی آن نیست و با وجود همه تلاش‌ها، سواحل مکران همچنان در زمره توسعه نیافته‌ترین مناطق کشور محسوب می‌شود. به گونه‌ای که این منطقه دارای درصد بالایی جمعیت فقیر، جمعیت قابل توجه حاشیه‌نشین، توسعه‌نیافته از لحاظ بهداشتی، آب، لوله‌کشی گاز و ... است. از سوی دیگر، با وجود ظرفیت‌های مختلف گردشگری در سواحل مکران و علی‌رغم اینکه برخی از کشورهای حوزه خلیج فارس به توفیقات قابل توجهی در این زمینه دست یافته‌اند، این سواحل از این منظر دچار عقب‌ماندگی است که ضرورت توسعه دانش‌بنیان را بیشتر می‌کند.

از سوی دیگر، دلایل متعددی در عدم سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و کرانه‌ها و پسکرانه‌های آن و توجه ناکافی به مقوله توسعه دریامحور وجود دارد. نخستین دلیل مربوط به محیط مکران است. شرایط ناامنی در سرمایه‌گذاری در ایران و بسیاری از مناطق ساحلی آن دیده می‌شود که این خود از فرهنگ و ساختار سیاسی ایران، عوامل خارجی (تورم و تحریم) و عملکرد کارگزاران اقتصادی نشأت گرفته است. دلیل دیگر مربوط به مسائل اقتصادی - سیاسی است که فرار سرمایه‌ها،

آشوب‌ها و ناامنی‌ها و وجود جو ناپایدار سیاسی و تنش‌های قوی را شامل می‌شود. از دیگر دلایل نیز می‌توان به مسائل فرهنگی اشاره کرد. به عبارت دیگر، هنوز ارزش دانش‌بنیان به‌عنوان عاملی مؤثر و محرک اقتصاد شناخته و معرفی نشده است. از سوی دیگر، موانع حقوقی نیز - که شامل مقررات کلی و عمومی سرمایه‌گذاری دانش‌بنیان و مقررات اختصاصی دریایی است - ضرورت دانش‌بنیان را در سواحل مکران دوچندان می‌کند.

همچنین بر اساس نتایج به دست آمده، اهمیت توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران ناشی از آن است که اقتصاد دانش‌بنیان سواحل در سیاست اقتصاد مقاومتی مطرح شده است و دانش به‌عنوان یکی از نیروهای بسیار مؤثر در تحولات اقتصادی و اجتماعی مکران و پسرکرانه‌های آن است. امروزه کل جهان شاهد موج ششم دانش‌بنیان است و برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه باید در راستای اقتصاد مقاومتی، همگام با این موج بزرگ تغییر و تحولات را در سواحل ایجاد نمایند؛ چراکه دیگر نمی‌توان از اقتصاد سنتی در برابر تهدیدات و تورم‌های اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی مصون ماند. اهمیت صنایع با فناوری پیشرفته و دانش‌بنیان در اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز بیست‌ساله همواره مورد توجه فراوان بوده، ولی آنچه که حائز اهمیت است، سواحل مکران همچنان از موج دانش‌بنیانی عقب است و باید تلاش بیشتری در این زمینه انجام شود. درواقع، مکران هم از منظر جغرافیای سیاسی از پتانسیل بالایی برای رونق و پیشرفت در تمامی ابعاد برخوردار است و هم به دلیل اتصال به آب‌های اقیانوسی، یک منطقه ویژه در توسعه دریامحور محسوب می‌شود. نکته جالب توجه اینکه، این منطقه در حوزه کشاورزی منطقه‌ای مستعد برای کشت گیاهان شورپسند، گیاهان دارویی و میوه‌های گرمسیری است. علاوه بر این موارد، مکران در پرورش ماهی در قفس و میگو، کشتی‌سازی و ساخت شناورها با کارکرد متفاوت استعداد ویژه‌ای دارد که با جلب و جذب منابع و سرمایه لازم و نهادینه شدن رویکرد دانش‌بنیان در فعال کردن ظرفیت‌های این منطقه، می‌توان از به‌فعلیت رسیدن این ظرفیت‌ها بهره‌مند شد. دیگر ضرورت توسعه دانش‌بنیان در این منطقه، اثرگذاری بالای شرکت‌های دانش‌بنیان در خوداشتغالی و کارآفرینی منطقه است. این امر با توجه به اشباع دولت از جذب نیروی انسانی و همچنین تأثیرپذیری مهم اشتغال از زیست‌بوم نوآوری و فناوری و باز تعریف آن به‌طور خاص برای دهک‌های کم‌درآمد منطقه، اهمیتی چندبرابری پیدا کرده است. از سوی دیگر، با توسعه دانش‌بنیان در سواحل مکران، اقتصاد خلاق شکل می‌گیرد. امروزه بخش مهمی از این نوع از اقتصاد به‌صورت آزادکاری انجام می‌شود که در بهبود وضعیت اقتصادی و برون‌رفت از وضعیت نابسامان اقتصادی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار پنهان در جنگ اقتصادی و قدرت‌سازی و اقتدار کشور

تبیین ضرورت توسعه دانش بنیان در سواحل مکران.....

مطرح شود. این نتایج با یافته‌های برخی از مطالعات مانند آل احمد و مظفری (Al-ahmad & Mozaffari, 2020) و نوری و سخائیان حاجی محمدی (Noori & Sakhaian Haji, 2021) مطابقت دارد.

بر اساس نتایج به دست آمده، راهکارهای زیر پیشنهاد شد:

- با توجه به تجارب جهانی، نقش فعالیت‌های تحقیق و توسعه و ارتقای نوآوری در توسعه دریامحور و پیشرفت سواحل کاملاً برجسته و نمایان است. بنابراین، باید ضمن ایجاد و تقویت همکاری شرکت‌های داخلی با دانشگاه‌های داخلی (سیستان و بلوچستان)، شرکت‌های داخلی با شرکت‌های خارجی و دانشگاه‌های داخلی با دانشگاه‌های خارجی، با سرمایه‌گذاری در مؤسسه‌های پژوهشی مرتبط در بخش کشاورزی به‌ویژه شیلات و آبزیان و باغبانی و داروهای گیاهی، و مراکز فنی و تحقیقاتی، خدمات آموزشی، مشاوره‌ای و تحقیقاتی با هدف تمرکز و تأکید بر ضرورت دانش بنیان در سواحل مکران فراهم شود.
- نتایج نشان داد که اهتمام به توسعه دانش بنیان در مکران نخستین گام در مسیر توسعه دریامحور است. این موضوع شامل تغییر نگرش برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران نسبت به توسعه مکران و تغییر رویکرد آن‌ها از توسعه بر مبنای نفت و گاز به توسعه بر مبنای سواحل و دریا و فرهنگ‌سازی، افزایش آگاهی دریایی و ترویج فعالیت‌های مرتبط با آن در راستای توسعه به‌ویژه تمرکز بر جوامع بومی مبتنی بر تبدیل ظرفیت‌های بالقوه به بالفعل و گسترش تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی است.

منابع

- 1- Al-ahmad, M., & Mozaffari, Z. (2020). Model of economic development of Mokrnan coast with consideration of social and Security considerations. *Journal of Defense Economics & Sustainables Development*, 5(16), 81-113. [In Persian]
- 2- Carrillo, F.J., Yigitcanlar, T., Garcia, B. & Lonnqvist, A. (2014). *Knowledge and the city: Concepts, applications and trends of knowledge - based urban development*, Routledge, Washington, DC.
- 3- Chang, D.L., Sabatini-Marques, J. & Da-Costa, E.(2018). Knowledge based, smart and sustainable cities: A provocation for a conceptual framework. *Journal of Open Innovation*, 4(5),1-17.
- 4- Entezari, Y. (2018). Knowledge-based development axes; conceptual framework and Iranian data. Tehran: Higher Education Research and Planning Institute. [In Persian]

- 5- Firoozi, M.A., Rosstaei, Sh., Kamelifar, M.J. & Maleki, S. (2019). Analysis of explanatory components of knowledge-based urban governance, a study in Tabriz metropolis. *Geographical Urban Planning Research*, 7(3), 471-489.
- 6- Gabe, T., Abel, J., Ross, A. & Stolarick, K. (2011). Knowledge in cities. *Urban Studies*, 49(6), 1179-1200. <https://doi.org/10.1177/0042098011411949>.
- 7- Hanafi Niri, K., Pourjabali, R. & Babaei, M. (2022). the problem of knowledge-based development. *Journal of Program and Development Research*, 3(1), 181-205. [In Persian]
- 8- Hosseinpour, M., Rezaee, B., Bakhsham, M. & Karimi, H. (2022). Designing a model of creation and development of knowledge-based companies using qualitative approach grounded theory in the city of Kermanshah. *Journal of Karafan, Publisher*, 19, 653-679. [In Persian]
- 9- Hu, T., Pan, S. & Lin, H. (2021). Development, innovation, and circular stimulation for a knowledge -based city: key thoughts, *Energies*, 14(1), 1-19.
- 10- Karimi, J., Jamali-Nejad, M., Fahmedeh Emadi, M. & Kavousi, H. (2013). Formulation of the basic strategy of creating a knowledge-oriented city in the metropolis of Isfahan in line with the creation of an active knowledge-based economy. National business management conference focusing on: entrepreneurial businesses and knowledge-based economy, Ramsar. [In Persian]
- 11- Khosrow Pour, M. (2017). Encyclopedia of information science and technology. Fourth Edition. Hershey, Pennsylvania: IGI Global.
- 12- Kunzmann, K.R. (2009). The strategic dimensions of knowledge industries in urban development. *DISP -Plan Rev.*, 45(177), 40 –47.
- 13- Leftwich, A. (2019). Democracy and development. Translated by Ahmad Aliqlian and Afshin Khakbaz. Tehran: New Designer.
- 14- Mahdnejad, H., & Zanganeh, A. (2023). Conceptual model presentation of knowledge-based urban development in order to planning and optimization of future cities: A qualitative study. *Journal of Vision Future Cities*, 4(2), 49-71. [In Persian]
- 15- Markovich, A., Efrat, K., Raban, D.R. & Souchon, A.L. (2019). Competitive intelligence embeddedness: Drivers and performance consequences. *European Management Journal*, 37(6), 708-718.
- 16- Mohammadi, H., Divsalar, Y., Salavti, G. & Mashhadi, M.B. (2023). The problems of knowledge-based development in Iran with the emphasis on innovation. *Journal of Program and Development Research*, 4(1), 101-135. [In Persian]

- 17- Musterd, S., & Deurloo, M.C. (2006). Amsterdam and the preconditions for a creative knowledge city. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 97(1),80 –94.
- 18- Naderi, A. (2017). Requirements for knowledge-based development in Iran. Presented in the collection of knowledge-based development axes: conceptual framework and data of Iran. Tehran: Higher Education Research and Planning Institute. [In Persian]
- 19- Nazarpour, M.T. (2018). Values and development of a case study of the constitution of the Islamic Republic of Iran. Tehran: Publishing House of Islamic Culture and Thought. [In Persian]
- 20- Noori, J., & Sakhaian Haji Mohammadi, N. (2021). Drivers of knowledge-based development of Makran coasts with the perspective of the fourth industrial revolution. The fourth national conference on the development of Makran coasts (with a focus on governance and an emphasis on sea-based diplomacy and economy). [In Persian]
- 21- Rafieian, M., & Mortazavi, M. (2016). The importance of urban knowledge and knowledge city development in knowledge based economy. First International Conference on Urban Economics (with Resistance Economics Approach, Action and Practice), May 2016. [In Persian]
- 22- Roumezi, H., Hosseinpour, M., Bahmei, L. & Nasiri, M. (2020). Designing a model for the creation and development of knowledge-based companies in human sciences' fields. *Library and Information Sciences*, 22(4), 119-151. [In Persian]
- 23- Su, J., Yang, Y. & Duan, R. (2018). A CA-based heterogeneous model for knowledge dissemination inside knowledge-based organizations. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 34(4), 2087-2097.
- 24- Vadra, R. (2012). Knowledge-based development and knowledge-based economy - A case study of dubai. *Int. J. of Arab Culture, Management and Sustainable Development*, 2(2/3),121- 130.
- 25- Yigitcanlar, T. (2010). Making space and place for the knowledge economy: knowledgebased development of Australian cities. *European Planning Studies*, 18(11), 1769 -1786.
- 26- Yigitcanlar, T. (2015) Knowledge based urban development, in Khosrow Pour, M. (Ed.). *Encyclopedia of information Science and Technology*, 3rd ed.7475 –7485, IGI Global, Hersey, PA.

